

A szolgálati nyugdíj szabályozásának történeti áttekintése és a hivatásos állomány többletkötelezettségei

A fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjait megillető szolgálati nyugdíj több évtizedes múltra visszatekintő jogintézmény a magyar jogi szabályozásban. Ezzel összefüggésben arra is mindenképpen szükséges rávilágítani, hogy a fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjaira vonatkozó kedvezőbb nyugellátási szabályok nem jogalkotói önkény következményei, hanem a hivatásos állomány jogszabályok által előírt többletkötelezettségeit kompenzálják.

A szolgálati nyugdíj szabályozásának története, a szolgálati nyugdíjjal kapcsolatos releváns szabályozások lényeges rendelkezései

Az 1971. évi 10. számú törvényerejű rendelet

A fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak nyugellátásával kapcsolatos külön szabályozás először a fegyveres erők és fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 1971. évi 10. számú törvényerejű rendeletben (Tvr.) jelent meg, amely 1971. június 1-jén lépett hatályba. A szolgálati nyugdíjrendszer részletes szabályait a 22/1971 (VI.1.) számú kormányrendelet tartalmazta, mely személyi hatályát kiterjesztette a tűzoltóságra is.

A Tvr. a szolgálat felső korhatárát az 55. életévben határozta meg. Rendelkezései szerint azonban nyugállományba helyezésre korábban is sor kerülhetett: abban az esetben, ha a hivatásos állomány tagja legalább 25 év szolgálati idővel rendelkezett. A szolgálati időbe – a Tvr. 33. § (2) bekezdése szerint – minden társadalombiztosítási szempontból releváns jogszerző időt be kellett számítani.

Nagyrészt a jelenleg hatályos, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló – a következő alpontban ismertetett - 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) által alkalmazott elvek érvényesültek a szolgálati nyugdíj teljes vagy csökkentett összegben történő folyósítása tekintetében. Szintén a Hszt. szabályozásával mutatott hasonlóságot, hogy a szolgálati nyugdíj összegét a szolgálati jogviszony megszűnését közvetlenül megelőző 365 nap jövedelme alapján kellett megállapítani. Hasonlóan alakultak a nyugdíj összegének meghatározása során alkalmazott százalékos értékek is.

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) és a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (Hjt.)

A Hszt. 1996. szeptember 1-jén lépett hatályba, és hatályon kívül helyezte a Tvr.-t, ezzel hatályukat veszítették az ahhoz kapcsolódó jogszabályok is.

2002. január 1-jén lépett hatályba a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (Hjt.). A Hjt. kivonta a Hszt. személyi hatálya alól a honvédség hivatásos és szerződéses állományú tagjait, szolgálati jogviszonyukat önállóan szabályozza. **A Magyar Honvédség hivatásos állományú tagjainak nyugellátásra vonatkozó rendelkezéseket azonban azonos tartalommal vette át. Ennek alapján megállapítható, hogy a fegyveres és rendvédelmi szervek tagjaira vonatkozó szolgálati nyugdíjrendszer tartalmában továbbra is egységes maradt.**

Az Hszt. 182. § (1) és (2) bekezdései a következőkképpen szólnak.

182. § (1) A hivatásos állomány tagja szolgálati nyugdíjra jogosult 25 év tényleges szolgálati viszonyban eltöltött szolgálati idő után.

(2) A hivatásos állomány tagja szolgálati nyugdíjra jogosult 25 év tényleges szolgálati viszonyban eltöltött szolgálati idő előtt is, ha a hivatásos szolgálat 52. §-ban meghatározott felső korhatárának elérésekor tényleges szolgálati viszonyban legalább 10 évet eltöltött, és rendelkezik a társadalombiztosítási szabályok szerint számított 25 év szolgálati idővel.

A Hszt. 52. § szerint a hivatásos szolgálat felső korhatára a társadalombiztosítási nyugellátási szabályok szerint a hivatásos állomány tagjára születési éve alapján irányadó öregségi nyugdíjkorhatárnál 5 évvel alacsonyabb életkor betöltése.

Látható, hogy a Hszt. a Tvr.-nél szigorúbb rendelkezéseket tartalmaz a szolgálati nyugdíj-jogosultság megszerzéséhez szükséges 25 éves időtartamú szolgálati idő vonatkozásában, ugyanis a 182. § (1) bekezdése „tényleges szolgálati viszonyban eltöltött szolgálati időt” kíván meg. A hivatásos szolgálat felső korhatárát pedig nem valamely konkrét életkor meghatározásával, hanem az általános öregségi nyugdíjkorhatárhoz viszonyítva állapítja meg.

A Hszt. részletes szabályokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a jogosultnak mely esetekben jár teljes és mely esetekben csökkentett összegű szolgálati nyugdíj. A szolgálati nyugdíj összegének megállapítását illetően a 183. § (1) bekezdése a szolgálati jogviszony megszűnését közvetlenül megelőző 365 nap jövedelméből indul ki. Eszerint a szolgálati nyugdíj összegét a szolgálati viszony megszűnését közvetlenül megelőző 365 nap (szökőév esetén 366 nap) alatt a szolgálati viszony keretében elért, a kifizetés időpontjában hatályos jogszabályok szerint nyugdíjjárulék alapjául szolgáló illetménynek és illetmény jellegű juttatásoknak az elért jövedelemből levont egészségbiztosítási járulék, nyugdíjjárulék, magánnyugdíjpénztári tagdíj, valamint munkavállalói járulék összegével, továbbá a fennmaradó összegre képzett személyi jövedelemadó összegével csökkentett összege havi átlaga alapján kell megállapítani. Ez kedvezőbb kiindulópontot jelent a hivatásos állomány tagjai számára a nyugdíj-megállapítást illetően, mint a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (Tny.) hatálya alá tartozó személyekre vonatkozó szabályozás, amelyet a Tny. 12. §-a és az annak végrehajtásáról szóló 168/1997 Korm. rendelet 14.-17. §-ai tartalmaznak.

A szolgálati nyugdíj összegének pontos megállapításával kapcsolatban a Hszt.-ben további rendelkezések találhatók: az a társadalombiztosítás szempontjából figyelembe vehető szolgálati idő tartamától és a 183. § (1) bekezdése alapján számított illetmény és illetmény jellegű juttatások havi átlagától függ (184. §). Annak meghatározása során, hogy a szolgálati nyugdíj összege a havi átlagkereset hány százaléka, a százalékos értékek magasabbak, azaz szintén kedvezőbben alakulnak a Tny.-ben foglaltakhoz képest.

[A Hszt. 182-184.§-át a korhatár előtti öregségi nyugdíjak megszüntetéséről, a korhatár előtti ellátásról és a szolgálati járandóságról szóló 2011. évi CLXVII. törvény 58. § k) pontja 2012. január 1-jével hatályon kívül helyezte.

A 2011. évi CLXVII. törvény 49. §-a 2012. január 1-jével a Hszt. 52. §-át a következőképpen módosította: „52. § A hivatásos szolgálat felső korhatára megegyezik a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben meghatározott öregségi nyugdíjkorhatárral.”

A Hjt. szolgálati nyugdíjra vonatkozó 203-206. §-át a 2011. évi CLXVII. törvény 2012. január 1-jével hatályon kívül helyezte.

A 2011. évi CLXVII. törvény 78. §-a a Hjt. 55. §-át 2012. január 1-jével a következőképpen módosította: „55. § A szolgálat felső korhatára megegyezik a társadalombiztosítási szabályok szerinti öregségi nyugdíjkorhatárral.”]

A hivatásos állomány többletkötelezettségei

A fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak nyugellátására vonatkozó, az általánoshoz (a Tny. által tartalmazottakhoz) képest kedvezőbb szabályozást a hivatásos állomány számára – a munkavégzésre irányuló más jogviszonyokhoz képest - előírt többletkötelezettségek indokolták. E többletkötelezettségek jelentős része alapjogkorlátozásban ölt testet. A legfontosabb többletkötelezettségek a következők.

1. A véleménynyilvánítás szabadsága és a politikai tevékenység folytatása a hivatásos állomány tagjainak esetében korlátozott [Hszt. 18. §, Hjt. 21. §, 1949. évi XX. tv. Alkotmány 40/B. § (4), Alaptörvény 45. Cikk (4)]
2. A hivatásos állomány tagjai nem jogosultak sztrájkolni [1989. évi VII. törvény 3. § (2)]
3. A Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjainak passzív választójoga korlátozott [1949. évi XX. tv. Alkotmány 40/B. § (4), Alaptörvény 45. Cikk (4)]
4. A hivatásos állomány tagjai a vezetői utasítást, a parancsot (kivéve, ha az bűncselekmény elkövetésére szólít fel) nem bírálhatják, akkor sem, ha az nyilvánvalóan megalázó, vagy jogszabálysértő. Jogorvoslatra, csak a parancs végrehajtását követően van lehetőségük [Hszt. 69. §, Hjt. 21. § (3)]
5. Szolgálaton kívül is kifogástalan életvitelt kell tanúsítaniuk és bele kell egyezniük, hogy bármikor ellenőrizhetik szolgálaton kívüli magatartásukat, családi, baráti és lakókörnyezeti kapcsolataikat, anyagi, jövedelmi viszonyaikat [Hszt. 37-37/B. §, Hjt. 75. § (1) g), 41. § (5)]
6. Szolgálati feladataikat életük és testi épségük veszélyeztetése árán is kötelesek ellátni [Hszt. 3. § (2), Hjt. 3. § (2)]
7. A Magyar Honvédség tényleges állományú, valamint a Rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai szolgálatuk ellátása során elkövetett hibáikért – törvény által meghatározott – számos esetben katonai büntetőeljárás keretében, azaz a civilekre (olyan személyekre, akik nem tagjai hivatásos állománynak) vonatkozóan szigorúbb jogszabályok alapján vonhatók felelősségre [1978. évi IV. törvény VIII. Fejezet]
8. A hivatásos állomány tagjának szolgálati helyét állományba vételekor az ország területén belül bárhol meghatározhatják, 3 évente 6 hónapra (rendőrök esetében 8 hónapra) beleegyezése nélkül családjától távol eső helyre is vezényelhetik [Hszt. 15., 49., 260. §, Hjt. 18. § (1) – (2), 52. § (1), (2)]
9. A hivatásos állomány tagja köteles bejelenteni a szolgálatteljesítési időn kívüli tartózkodási helyét ahonnan értesíthető, elérhető és bármikor berendelhető munkavégzésre [Hszt. 16. § (1), Hjt. 19. § (1)]

10. Munkavégzéssel járó egyéb jogviszonyt csak szűk körben és kizárólag engedéllyel létesíthet [Hszt. 65. § (2), Hjt. 70-71. §]
11. Szolgálati viszonyát egyoldalúan csak úgy szüntetheti meg, vagyis szolgálati viszonyáról csak úgy mondhat le, hogy ezzel lemond a szolgálata során korábban már megszerzett kedvezményekről (rendfokozat, más fegyveres szervhez való felszerelés, szolgálati nyugdíj folyósítása az öregségi korhatár előtt), a Magyar Honvédség állományának tagja meghatározott körülmények fennállása esetén, illetve a törvény által megjelölt időszakokban szolgálati jogviszonyát egyoldalúan nem szüntetheti meg [Hszt. 55. §, 182. § (8) – 2012. január 1-jével hatályon kívül, Hjt. 58. § (1) (4) – a rendelkezések szövege 2012. január 1-jével módosult]
12. Köteles tudomásul venni, hogy munkavégzése során, beleegyezése nélkül titkosszolgálati eszközökkel bármikor megfigyeljék, pártatlanságát akár bűncselekmény elkövetésével történő provokáció útján is próbára tegyék [Hszt. 37. §, Hjt. 41. § (6)]